

PODROČJE: DOSTOPNO SPLETNO PREVERJANJE ZNANJA

Obrazložitev prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja

Pravilniki in praksa univerz oziroma njihovih članic zajemajo različne možnosti prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Prilagoditve, ki so v pravilnikih eksplicitno navedene bomo v nadaljevanju podrobneje opisali in razložili. Ni pa to dokončen seznam, saj vsi pravilniki vključujejo možnost, da študent navede tudi druge prilagoditve, ki bi jih pri preverjanju in ocenjevanju znanja potreboval.

Opravljanje izpitov izven razpisanih rokov, v dogovoru z izvajalcem predmeta

Nekateri študentje zaradi narave svojih posebnih potreb potrebujejo dalj časa za pripravo na preverjanje znanja:

- slepi in slabovidni študentje si morajo študijsko gradivo **prilagoditi v dostopno obliko** – avdio ali elektronsko obliko ali v povečan ali brajev tisk, kar je dolgotrajen postopek;
- gluhi in naglušni študenti lahko imajo **težave z razumevanjem snovi** in gradiv, ki jih morajo preštudirati za preverjanje znanja, zato jim priprava vzame več časa in energije. Prav tako **pa lahko imajo težave tudi sledenju predavanj in vaj** in so še zato toliko bolj odvisni od pisnih gradiv;
- študentje s specifičnimi učnimi težavami tudi imajo težave s pripravami na izpit, saj se lahko soočajo s težavo **organiziranja same snovi** in tudi z njenim **razumevanjem**. Nekateri prav tako potrebujejo prilagoditve študijskih gradiv npr. v avdio obliko, kar zahteva svoj čas;

- gibalno ovirani študenti lahko imajo **težave s koncentracijo**, predvsem pa z **dolgotrajnim istim položajem telesa**, kar tudi vpliva na dolžino priprave na izpit;
- študentje z določenimi boleznimi in motnjami, ki vplivajo na **sposobnost koncentracije in pomnjenja**;
- študentje, ki so v času rednih izpitnih rokov **odsotni**, ker so zaradi svoje posebne potrebe oziroma bolezni v **zdravstveni oskrbi** ali **rehabilitaciji**.

Opravljanje pisnega izpita v ustni obliki

Nekateri študenti zaradi posebnih potreb ne morejo ali težje opravijo preverjanje znanja v pisni obliki in potrebujejo drugačen način za prikaz svojega znanja. Navedena prilagoditev sicer omogoča, da se pisno preverjanje znanja opravi ustno, a so na voljo še drugi načini, ki jih bomo opisali v nadaljevanju (npr. uporaba različnih pripomočkov, ki študentom omogočijo, da opravijo preverjanje znanja pisno, prisotnost zapisovalca ipd.).

Pisno preverjanje znanja je lahko težavno za:

- nekatere **gibalno ovirane** študente, ki imajo **težave z motoriko oziroma uporabo rok**;
- nekatere **slepe** in **slabovidne** študente, saj je lahko tovrstno preverjanje znanja za nekatere od njih utrujajoče in počasnejše zaradi **uporabe različnih pripomočkov**, ki ne delujejo dovolj hitro ali dovolj natančno, ali pa je **utrujajoče za njihov vid**;
- nekatere študente s **specifičnimi učnimi težavami**, saj lahko imajo težave s **pisnim izražanjem**, prav tako pa tudi z **razumevanjem vprašanj**;

- **gluhe** študente in nekatere **naglušne** študente, saj se zaradi težav s sluhom pogosto **težje pisno izražajo**, imajo pa lahko težave tudi z **razumevanjem vprašanj**;
- nekatere **dolgotrajno bolne**, saj navadno pisno preverjanje znanja **traja dlje časa kot ustno** in zahteva **večjo koncentracijo**, kar lahko predstavlja težavo za nekatere kronične bolnike (na njihovo koncentracijo in utrujenost lahko vplivajo tudi zdravila, ki jih jemljejo).

Ni nujno, da bo vsem, ki bi težje opravili pisno preverjanje znanja odgovarjalo, da ga opravijo ustno, zato se **pogovorite s posameznimi študenti** o zanje ustreznih načinih preverjanja znanja.

Opravljanje ustnega izpita v pisni obliki

Nekaterim študentom, tudi zgoraj naštetim, bo zaradi narave njihove posebne potrebe odgovarjalo, da preverjanje znanja opravijo pisno namesto ustno.

- Nekateri **gluhi** študenti bodo raje opravili ustni izpit ob **prisotnosti tolmača za slovenski znakovni jezik**, saj imajo zaradi gluhotе težave s pravilno uporabo slovenskega knjižnega jezika.
- Študenti z **govorno-jezikovnimi motnjami** imajo ponavadi težave pri ustnem preverjanju znanja, kar lahko še poslabša stres ob preverjanju znanja.

Prilagoditev oblike izpitnih gradiv oziroma pol

Navedena prilagoditev se nanaša na prilagoditev:

- **formata/oblike** izpitnih gradiv:
 - povečan tisk oziroma prilagoditev velikosti in vrste pisave, ustrezen kontrast pisave, večji razmik med vrsticami, kar je koristno predvsem za slabovidne študente, lahko pa tudi za nekatere

študente s specifičnimi učnimi težavami (nekaterim lahko zelo koristi rahlo obarvano (pastelno) ozadje;

- brajev tisk ali elektronska oblika, kar je koristno predvsem za slepe študente, elektronska oblika pa tudi za nekatere gibalno ovirane študente in študente s specifičnimi učnimi težavami
- **vsebine** izpitnih vprašanj ali nalog zaradi okvar v zaznavanju ali specifičnih učnih težav – priporočamo, da **izpitna vprašanja poenostavite** in **skrajšate**, kompleksna vprašanja pa razdelite na več podvprašanj. Takšna vprašanja so lahko koristna in uporabna tudi za **študente z okvaro sluha**.

Podaljšan čas za opravljanje izpitov

Nekateri študenti zaradi svojih posebnih potreb in morda tudi zaradi uporabe različnih pripomočkov **potrebujejo več časa**, da **preberejo** vprašanja in naloge ter **napišejo odgovore**, zato jim je treba v skladu z njihovimi posebnimi potrebami razumno podaljšati čas. V tujini je praksa, da se čas podaljša **za 50 %**, pri **težjih izpitih** ali pri študentih s **težjimi oblikami posebnih potreb** pa za **100 %**. Najbolje je, da se s **študentom pogovorite** kaj bi bilo sprejemljivo zanj. Nekaterim študentom s posebnimi potrebami lahko podaljšan čas zelo **zmanjša stres** in tako bolje opravijo svoje študijske obveznosti.

V primeru podaljšanega časa za opravljanje izpitov priporočamo, da se študentu **zagotovi poseben prostor**, saj je lahko vstajanje ostalih študentov ob zaključku izpita zelo moteče za študenta, ki ima podaljšan čas.

Toleriranje napak, ki izvirajo iz specifičnih primanjkljajev

Nekateri študenti lahko imajo zaradi svojih posebnih potreb težave pri **izkazovanju svojega znanja**. Nekateri lahko imajo težave s **pisnim izražanjem** (napake v črkovanju, slovnične napake) npr. gluhi/naglušni

študenti, študenti s specifičnimi učnimi težavami ipd. Nekateri lahko imajo težave tudi z **različnimi formulami in računanjem** npr. študenti s cerebralno paralizo, študenti s specifičnimi učnimi težavami ipd. Pri tovrstnih študentih **ocenjujte samo vsebino in postopke**, ne pa napak, ki izhajajo iz njihovih posebnih potreb.

Opravljanje izpita v več delih

Nekateri študenti lažje opravijo preverjanje znanja v več manjših delih, saj se, tako med samo pripravo na preverjanje znanja kot ob samem preverjanju znanja, **težje zberejo ali hitreje utrudijo**.

Za nekatere študente pa je lahko ta prilagoditev **stresna**, saj se mora študent večkrat kot ostali pripravljati na opravljanje preverjanja znanja.

Tovrstna prilagoditev je **najbolj priporočljiva za zelo obsežne izpite**.

Krajši premori med izpiti

Nekateri študenti potrebujejo med izpitom krajše premore, da se **psihično in/ali fizično razbremenijo**:

- študentje z določenimi **trajnimi boleznimi** mogoče morajo **vzeti določena zdravila** ali pa se **zaradi vpliva zdravil odpočiti**, da se lahko ponovno zberejo;
- nekateri študentje s težavami v **mentalnem zdravju** potrebujejo premore, da **zmanjšajo morebitne napetosti**, tudi **zdravila lahko vplivajo na sposobnost koncentracije** in premor lahko koristi, da se ponovno zberejo;
- nekateri **gibalno ovirani** študenti potrebujejo premore, da se **fizično odpočijejo** ali **zmanjšajo napetost v mišicah** oziroma morebitne **krče v mišicah**.

Uporaba posebnih pripomočkov kot so lupe, elektronska povečevala, posebna pisala ipd.

Nekateri študentje potrebujejo na izpitu določene pripomočke:

- slabovidni študenti lahko potrebujejo različne **lupe, teleskopska očala, elektronska povečevala**, močno slabovidni pa tudi **računalnik** ter **program za povečavo slike na ekranu**, nekateri tudi **zvočno podporo**;
- **slepi** študenti poleg **računalnika** in **brajeve vrstice** uporabljajo še **zvočno podporo**;
- nekateri študentje s **specifičnimi učnimi težavami** uporabljajo **programe** za **prepoznavanje govora in zapisovanje** oziroma prepoznavanje **napak v tekstu**;
- nekateri **gibalno ovirani** študentje potrebujejo prilagojene **anatomske oblikovane miške** ali **prilagojene tipkovnice** ali **posebna pisala za pisanje**.

Opravljanje pisnih izpitov z uporabo računalnika ali kakšne druge ustrezne in dostopne naprave

Nekateri študenti najlažje opravljajo izpit z uporabno računalnika ali podobne naprave. V tem primeru pripravite študentom izpitna vprašanja v **elektronski obliki** - priporočljivo v **Wordovem dokumentu** na USB ključu. Študenti odgovore zapisujejo v ta isti dokument in ga na enakem nosilcu oddajo oziroma odgovore takoj natisnejo.

Opravljanje izpitov s pomočjo tretje osebe

Ponekod v tujini imajo službe in strokovnjake znotraj svojih institucij, ki študentom pomagajo med opravljanjem izpita in tudi med študijskim procesom. Pri nas te prakse ni.

- **Zapisovalec**

Kadar študent **ne more sam pisno** opravljati izpita ali kadar ne more uporabljati prilagojene računalniške opreme, da bi s pomočjo le-te opravil pisni izpit, mu lahko pri tem pomaga tretja oseba – zapisovalec, ki **zapiše narekovane odgovore študenta**. Le-ta mora **poznati področje**, ki ga zajema izpit, da ne bi zaradi nepoznavanja prihajalo do napak in zaradi tega do nižje izpitne ocene. Tako se šteje, da je študent izpit opravil pisno. Priporočamo, da je na izpitu **prisoten opazovalec**, ki skrbi, da ne pride do zlorab.

- **Bralec**

Kadar **gradivo ni prilagojeno** potrebam posameznika (ni v povečanem ali brajevem tisku, v elektronski ali avdio obliki), se lahko študent posluži **bralca**, ki mu **prebere izpitna vprašanja ali naloge**. Pomembno pri tem je, da bralec **pozna** področje, ki ga zajema izpit. Na izpitu je **prisoten tudi opazovalec**, ki skrbi, da bralec ne bi odgovarjal namesto študenta ali mu dogovore šepetal ali nakazal.

- **Tolmač za slovenski znakovni jezik**

Če gluhi študent opravlja izpit **ustno**, je priporočljivo, da je **prisoten tolmač za znakovni jezik**. Za gluhega študenta je lahko **naporno**, če mora vprašanja brati neposredno iz ust profesorja. Tako **veliko energije porabi za razumevanje** postavljenega vprašanja, kar mu **otežuje pripravo dobrega odgovora** na vprašanje. To lahko še dodatno otežuje nervoza, ki je prisotna pri opravljanju izpita. Prav tako ima veliko gluhih študentov **težave z govorom**, zato je priporočljiva prisotnost tolmača, ki **profesorju posreduje odgovore** na postavljeno vprašanje. Strošek prisotnosti tolmača za slovenski znakovni jezik po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Ur. l. RS, št. 96/02) **krije visokošolski zavod**.

Zagotovitev posebnega prostora za opravljanje izpita

Poseben prostor je potrebno omogočiti, ko je predavalnica kjer bo potekal izpit, **nedostopna** ali kadar bi bil študent **lahko moteč za ostale študente** npr. zaradi uporabe **zvočne podpore na računalniku, prisotnosti bralca** ali **zapisovalca**, itd.

Nekateri študenti z **mentalnimi težavami** potrebujejo poseben prostor, da se lahko **zberejo** ali za **zmanjšanje tesnobe oziroma stresa**.

Poseben prostor je priporočljiv tudi v primeru, ko ima študent **omogočene odmore** med preverjanjem znanja, da ne bi z odhajanjem in prihajanjem **motil ostalih študentov**.

Prilagoditve v prostoru oziroma prostora in prilagoditve opreme

Nekateri študenti potrebujejo posebne prilagoditve tudi v samem prostoru oziroma prilagojeno opremo za opravljanje izpita:

- **gibalno ovirani – posebne anatomsko oblikovane stole** in **prilagodljive ali nastavljive mize** (višje in z izrezom);
- dovolj velika **delovna površina za vse pripomočke**, ki jih potrebujejo npr. slepi, slabovidni, študenti s specifičnimi učnimi težavami ipd.;
- nekateri **slabovidni** študenti potrebujejo **dodatno razsvetlitev** in **zmanjšanje bleščanja** zaradi dnevne svetlobe;
- **ustrezne akustične razmere** za študente z okvaro sluha.

Razumni daljši roki za oddajo seminarskih nalog in drugih študijskih obveznosti

Razlogi za daljše roke za opravo določene študijske obveznosti so lahko različni:

- **fizične težave** – določeni študenti zaradi gibalne oviranosti ali dolgotrajne bolezni **ne morejo biti dolgo v enakem položaju** in potrebujejo več odmorov in posledično več časa da opravijo svoje obveznosti
- **težave s koncentracijo** – nekateri študenti lahko imajo zaradi posebnih potreb težave s zbranostjo in iz tega razloga potrebujejo več časa
- nekateri študenti potrebujejo **prilagoditve študijskega gradiva v njim dostopne oblike**, da lahko pričnejo z zadanim delom, kar lahko traja precej časa
- tudi **motnje branja ali pisanja, okvara vida, zmanjšana motorika rok in prstov** lahko vplivajo na hitrost opravljanja študentovih obveznosti.

Težko podamo razumen rok, saj je vse **odvisno od predmeta in obveznosti**, ki jih mora študent opraviti. Glede na dejstvo, da je bolonjski študij zasnovan na sprotne delu, bi priporočali, da študentu, ki potrebuje več časa za opravo zadalžitev, **zmanjšate količino sprotnih nalog** (izberite le tiste, ki zajemajo ključne kompetence).

Možnost opravljanja določenih študijskih obveznosti v paru s študentom brez invalidnosti

Navedena prilagoditev je priporočljiva in koristna predvsem za različne **praktične naloge** (npr. terenske vaje, delo v laboratoriju ipd.), pri katerih **ni možno zagotoviti prilagoditev**, ki bi študentu s posebnimi potrebami omogočile samostojno delo. Pri tem je pomembno, da študent s posebnimi potrebami **aktivno prispeva h končnemu rezultatu naloge**.